

Nr 71.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1935 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till reglering av jordbrukets skuldförhållanden jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkterna 105 och 106, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd,

1) till Lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.: Centralnämnden och länenämnderna för ackordslåneärenden m. m. för budgetåret 1935/1936 beräkna ett förslagsanslag av 100,000 kronor;

2) till Lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.: Ackordslån åt jordbrukare m. m. för budgetåret 1935/1936 beräkna ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:ti statsverkspropositionen under avdelning utgifter för kapitalökning, bil. 6, punkt 8, föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, såsom kapital till statens lånefond för sekundärlån mot in-teckning i jordegendom för budgetåret 1935/1936 beräkna ett reservationsanslag av 20,000,000 kronor.

I en till riksdagen den 8 mars 1935 avläten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 187, har Kungl. Maj:t sedermera, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet för jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1:o) dels besluta inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd statens sekundärlånefond för jordbrukare,

dels medgiva, att lån ur statens sekundärlånefond för jordbrukare må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de bestämmelser, vilka finnas intagna i det vid statsrådsprotokollet fogade förslaget till kungörelse i ämnet,

dels ock såsom kapital för statens sekundärlånefond för jordbrukare anvisa för budgetåret 1935/1936 under Utgifter för kapitalökning, Statens utlåningsfonder, ett reservationsanslag av 20,000,000 kronor;

2:o) till Förvaltningsbidrag till förmedlare av lån från statens sekundärlånefond för jordbrukare m. m. anvisa för budgetåret 1935/1936 under nionde huvudtiteln ett förslagsanslag av 50,000 kronor;

3:o) till Lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.: Ackords-

lån åt jordbrukare m. m. anvisa för budgetåret 1935/1936 under nionde huvudtiteln ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor; samt

4:o) till Lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.: Centralnämnden och lånenämnderna för ackordslåneärenden m. m. anvisa för budgetåret 1935/1936 under nionde huvudtiteln ett förslagsanslag av 100,000 kronor.

Förenämnda förslag till kungörelse finnes såsom bilaga A fogat vid detta utlåtande.

I detta sammanhang har utskottet jämväl till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) II: 139 av herr *Herou m. fl.*, vilken motion väckts före avlåtande av propositionen, vari hemställdt,

att riksdagen måtte besluta att för utlämnande av ackords- och stödlån åt jordbrukare samt för bestridande av med låneverksamheten förenade kostnader för budgetåret 1935/1936 anvisa ett extra reservationsanslag av 20,000,000 kronor; samt att för låneverksamheten skall gälla de bestämmelser, som antogs av riksdagen 1934, dock med den ändring:

att maximibeloppet för stödlån höjes till 1,000 kronor,

att stödlån må tilldelas utan hinder av att dylikt lån tidigare erhållits,

att stödlån tilldelas räntefritt,

att stödlån må utgå för förbättringsarbete, oavsett om lån användes för betalning av gäld,

att låntagaren så långt möjligt beredes möjlighet att erhålla stödlån utan återbetalningsskyldighet i samband med åtagande av förbättringsarbete;

2) I: 294 av herr *Nilsson, Petrus m. fl.* och II: 522 av herr *Pehrsson Bramstorp m. fl.*, likalydande, vari hemställdt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av Kungl. Maj:ts förslag till kungörelse angående statens sekundärlån för jordbrukare, att i belåningsvärdet å jordegendom även må inräknas värdet å växande skog;

3) I: 308 av herr *Björck, John*, och herr *Löfvander*, vari hemställdt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag till kungörelse angående statens sekundärlån för jordbrukare, att fastighet, å vilken enbart trädgårdsodling bedrives, i förevarande hänseende betraktas som jordegendom;

4) II: 534 av herrar *Andersson* i Tungelsta och *Wallén*, vari hemställdt, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i Kungl. Maj:ts förslag till kungörelse angående statens sekundärlånefond för jordbrukare, att fastighet, varå enbart trädgårdsodling bedrives, i förevarande avseende betraktas såsom jordegendom.

I fråga om de skäl, som anförts till stöd för motionerna, hänvisas till dessa.

Under åren 1932—1934 hava från statens sida vidtagits hjälpåtgärder i syfte att förhindra, att jordbrukare, som på grund av jordbrukskrisen

kommit i ekonomiska svårigheter, skulle nödgas lämna jordbruket. Sålunda har riksdagen för utlämnande av ackordslån och stödlån åt jordbrukare såsom extra reservationsanslag anvisat för budgetåret 1932/1933 15,000,000 kronor, för budgetåret 1933/1934 10,000,000 kronor samt för budgetåret 1934/1935 8,000,000 kronor. Bestämmelser rörande anslagens användning hava meddelats i i kungörelserna nr 366/1932, 135/1933 och 54/1934. För behandlingen av frågor rörande ackordslån och stödlån har av Kungl. Maj:t tillsatts en för riket gemensam centralnämnd samt för varje hushållnings-sällskaps verksamhetsområde en länenämnd.

Då det å ena sidan synts uppenbart, att denna stödverksamhet ej borde bli permanent, men å andra sidan frågan om jordbrukets skuldsättning under rådande krisförhållanden funnits värd särskild uppmärksamhet, har Kungl. Maj:t den 15 december 1933 bemyndigat chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla fem utredningsmän för att, i enlighet med av departementschefen angivna riktlinjer, verkställa utredning och avgiva förslag rörande formerna för en reglering av jordbrukets kreditförhållanden. Med stöd av detta bemyndigande tillkallades den 22 december 1933 såsom utredningsmän ledamoten av riksdagens första kammare, generaltulldirektören N. R. Wohlin, tillika ordförande, verkställande ledamoten i Svenska jordbrukskreditkassan, lantbrukaren N. Adler, assessorn, sedermera hovrättsrådet i Göta hovrätt A. L. Ramfors, tillika sekreterare, bankdirektören N. A. V. Brolén samt ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren G. Hj. Svensson. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 juli 1934 tillkallades såsom ytterligare utredningsman verkställande direktören i Svenska bankföreningen, f. d. häradshövdingen Knut Dahlberg. På begäran av Ramfors entledigades denne från och med den 15 september 1934 från uppdragen att vara utredningsman och sekreterare.

Utredningsmännen, vilka antagit benämningen jordbrukskreditutredningen, hava hittills avgivit två betänkanden, nämligen dels den 8 oktober 1934 med förslag till förordning angående statens lånefond för sekundärlån mot inteckning i jordegendom, m. m. (st. off. utr. 1934: 37), och dels den 16 november 1934 med förslag till kungörelse om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m. (st. off. utr. 1934: 45).

Vad angår det *statistiska material*, som legat till grund för jordbrukskreditutredningens förslag, må erinras, att den utredning angående jordbrukets skuldsättning, som i anledning av beslut vid 1933 års riksdag igångsatts och till vilken uppgifter insamlats i samband med 1934 års inkomsttaxering, ännu icke blivit slutförd. Emellertid har statistiska centralbyrån verkställt en preliminär bearbetning av det statistiska materialet för delar av vissa områden, vilka ansetts representativa för de olika förhållanden, varunder jordbruket bedrivs inom skilda trakter av landet. De områden, vilka sålunda gjorts till föremål för undersökning, äro Östergötlands läns norra skogsbygd, samma läns slättbygd och samma läns södra skogsbygd, Malmöhus läns slättbygd, Skaraborgs läns slättbygd, Västernorrlands

läns inland samt Västerbottens läns kustland. Tabeller rörande jordbrukets skuldsättning år 1933 inom dessa delar av riket hava såsom bilaga fogats vid jordbrukskreditutredningens utlåtande den 8 oktober 1934. Vid samma utlåtande hava vidare såsom bilagor fogats dels uppgifter angående affärsbankernas krediter till jordbrukare m. m. den 20 augusti 1934 samt nämnda bankers räntesatser vid krediter till jordbrukare i slutet av augusti samma år ävensom jordbrukskassornas räntesatser i oktober 1934, dels ock redogörelser för i vissa främmande länder genomförda eller föreslagna statsingripanden för lättande av jordbrukarnas skuldbörda m. m. På grundval av statistiska centralbyråns förenämnda undersökning hava upprättats tabeller över antalet jordbrukare, som hade en skuldsättning för jordbrukets behov överstigande tillgångarna för jordbrukets behov. Dessa tabeller finnas intagna i jordbrukskreditutredningens utlåtande den 16 november 1934 (sid. 18—20). Vid sistnämnda utlåtande hava såsom bilagor fogats tabeller, avseende åren 1929—1933, rörande dels konkursansökningar och konkurser, där gäldenären varit jordbrukare, dels ock exekutiva försäljningar av jordbruksfastigheter.

I *jordbrukskreditutredningens betänkande med förslag till förordning angående statens lånefond för sekundärlån mot inteckning i jordegendom m. m.* har jordbrukskreditutredningen upptagit till behandling spörsmålet om särskilda anordningar till förbättrande av villkoren för jordbrukets sekundärkrediter mot inteckning i fast egendom.

Då jordbrukskreditutredningen å ena sidan funnit de nuvarande räntesatserna å jordbrukets sekundärkrediter i betraktande av det för närvarande rådande läget på penningmarknaden åtminstone mångenstädes vara jämförelsevis höga och å andra sidan ansett det ur låntagarnas synpunkt vara en angelägenhet av vikt att kunna liksom i fråga om primärlånen hos hypoteksföreningarna erhålla för längre tid bundna och med fast ränta löpande sekundärlån, har utredningen funnit en konvertering av jordbrukets sekundärkrediter i långfristiga lån mot lägre och fasta räntesatser vara ett viktigt led i regleringen av jordbrukarnas skuldsättning. Utredningen har ansett, att det nu rådande ränteläget borde utnyttjas för en dylik konvertering. För att detta syfte i största utsträckning skulle kunna ernås, borde konverteringen åstadkommas genom en så bred aktion som möjligt under kortast möjliga tid. Ett ytterligare önskemål, som i detta sammanhang komme i betraktande, vore, att de ifrågavarande långfristiga lånen förbundes med för jordbrukarna möjligast fördelaktiga amorteringsvillkor.

För tillgodoseende av nu angivna synpunkter å regleringen av jordbrukarnas kreditförhållanden har jordbrukskreditutredningen föreslagit inrättande av särskild statlig lånefond, ur vilken långfristiga sekundärlån mot inteckning i jordegendom skulle på förmånliga villkor kunna utlämnas. Såsom kapital till fonden har utredningen föreslagit anvisande av ett belopp av 40,000,000 kronor. Närmare bestämmelser angående låneverksamhetens

bedrivande hava upptagits i ett vid betänkandet fogat förslag till förordning i ämnet.

Det av jordbrukskreditutredningen framlagda förslaget till förordning i ämnet åsyftar, att långfristiga lån skola kunna beviljas jordbrukare från en för ändamålet bildad statlig fond mot säkerhet av inteckning i jord-egendom till högst sjuttiofem procent av egendomens belåningsvärde. Fonden skall förvaltas av riksgäldskontoret. Lånerörelsen skall för statens räkning handhavas av en nämnd med ledande, sammanhållande och övervakande uppgifter. Nämnden, som skall hava sitt säte i Stockholm, utgöres av fem ledamöter, därav två utses av Kungl. Maj:t, som tillika förordnar en av dessa ledamöter till ordförande i nämnden, en, tillika vice ordförande, av fullmäktige i riksgäldskontoret samt vardera en av styrelserna för Sveriges allmänna hypoteksbank och Svenska jordbrukskreditkassan. Utlåningen och värden av utlämnade lån skola under nämndens ledning och tillsyn besörjas av låneförmedlare. Såsom låneförmedlare äger nämnden anlita hypoteksföreningar och centralkassor för jordbrukskredit samt de ytterligare kreditinrättningar, som Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma. I låneförmedlares behandling av fonden rörande ärenden skall deltaga ett av Kungl. Maj:t förordnat ombud för statsverket, mot vars mening lån ej må beviljas. För att såsom lånebiträden bisträcka nämnden eller låneförmedlarna äger nämnden, där så erfordras, anlita jordbrukskassor och sparbanker ävensom av nämnden utsedda kommittéer av två eller tre personer. Lånebiträden, som nyss nämnts, äga icke bevilja lån eller handhava värden av utlämnade lån. Till riksgäldskontoret skall gäldas ränta å de medel, som från fonden tagas i anspråk, enligt räntefot, som fastställles av Kungl. Maj:t efter hörande av fullmäktige i riksgäldskontoret. Lån, som beviljas jordbrukare, skola förräntas efter fast vid lånets meddelande bestämd räntefot. Denna skall, där Kungl. Maj:t ej föreskriver annat, vara en halv procent högre än den räntefot, efter vilken ränta skall erläggas till riksgäldskontoret. Av varje års inkomst av lånerörelsen skall, innan räntan till riksgäldskontoret erlägges, dels gäldas omkostnaderna under året för lånerörelsens bedrivande, dels ock till en för fonden avsedd säkerhetsfond avsättas ett belopp, motsvarande en femtedels procent av de utlämnade lånens sammanlagda kapital. Härutöver skall säkerhetsfonden tillföras vad som av årsinkomsten må återstå, sedan all utestående och vid årets utgång förfallen ränta till riksgäldskontoret blivit erlagd. Den ordning, i vilken inkomsten av lånerörelsen sålunda skall tagas i anspråk, gäller dock ej de första verksamhetsåren. För tiden till utgången av 1938 skall nämligen, i den mån så erfordras för fullgörande av förräntningsskyldigheten till riksgäldskontoret, någon avsättning till säkerhetsfonden ej äga rum. Sistberörda fond får ej användas i lånerörelsen utan skall av nämnden hållas innestående på räntebärande räkning i riksgäldskontoret eller ock placeras i svenska statens obligationer. Den får vidare endast tagas i anspråk för täckande av kapitalförlust, som drabbat fonden.

Vid jordbrukskreditutredningens ifrågavarande betänkande hava fogats särskilda yttranden av herrar Adler, Dahlberg och Svensson, vilka i vissa avseenden varit av skiljaktig mening rörande det i betänkandet framlagda förslaget. Av reservanterna har Dahlberg föreslagit, att genomförandet av sekundärkrediternas konvertering skulle helt överlätas åt Sveriges allmänna hypoteksbank med de till densamma anslutna hypoteksföreningarna.

Över samma betänkande hava till följd av remisser yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, fullmäktige i riksgäldskontoret, fullmäktige i riksbanken, styrelserna för Sveriges allmänna hypoteksbank, Svenska jordbrukskreditkassan, Svenska bankföreningen och Svenska sparbanksföreningen ävensom av Sveriges allmänna lantbrukssällskap.

I *jordbrukskreditutredningens betänkande med förslag till kungörelse om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.* har jordbrukskreditutredningen behandlat spørsmålet om fortsatt hjälpverksamhet från statens sida med syfte att för jordbrukare underlätta genomförandet av ackord ävensom att i vissa andra fall lämna bistånd till jordbrukare, som befinna sig i ekonomiskt trångmål.

Vidkommande stödlåneverksamheten har jordbrukskreditutredningen uttalat, att tillräckliga skäl enligt utredningens åsikt icke föreläge att bibehålla denna provisoriska form av statlig långivning. Däremot har frågan, huruvida ackordslåneverksamheten borde fortgå ännu någon tid, av jordbrukskreditutredningen besvarats jakande. Jordbrukskreditutredningen har även övervägt frågan om en mera allmän hjälp till högt skuldsatta jordbrukare, men funnit, att denna fråga för det dåvarande icke kunde bliva föremål för prövning.

I syfte att giva en ökad effektivitet åt hjälpverksamheten har jordbrukskreditutredningen emellertid föreslagit *dels* densammans utsträckning till vissa andra fall än där förutsättningar finnas för genomförande av ackord, *dels* utvidgning av ackordslånerörelsens omfattning och *dels* vissa jämkningar i villkoren för utlämnandet av ackordslån. Utredningen har härvid framhållit, att, därest framdeles en ännu mera omfattande verksamhet från statens sida för sanering av hårt skuldsatta jordbrukares ställning komme till stånd, den i betänkandet föreslagna mera begränsade hjälpverksamheten måhända kunde inordnas därunder, varvid nu föreslagna bestämmelser eventueilt kunde inarbetas och sammanföras med reglerna för den förenämnda mera vidsträckta hjälpverksamheten.

För möjliggörande av ifrågavarande verksamhet har utredningen föreslagit anvisande för nästa budgetår av ett förslagsanslag av 4,000,000 kronor. Bestämmelser rörande verksamhetens bedrivande hava upptagits i ett vid betänkandet fogat förslag till kungörelse om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.

Enligt det av jordbrukskreditutredningen framlagda förslaget till kungörelse i ämnet skall lån kunna beviljas jordbrukare i främsta rummet för genomförande av ackord. Förslagets bestämmelser härutinnan överrensstämma, bortsett från föreskrifterna om lånebeloppens storlek, i stort sett med vad som för närvarande gäller. Vidare kan lån meddelas för förekommande av exekutiv försäljning av en jordbrukares fastighet eller hans för jordbruket nödiga inventarier. I samband med lån för någotdera av nu angivna ändamål medgiver förslaget slutligen lån för anskaffande av yttre inventarier till jordbruket eller reparation av till fastigheten hörande

ekonomibyggnader under villkor, att den med lånet avsedda anskaffningen eller reparationen finnes oundgängligen behövligen för jordbrukets fortsatta bedrivande. Liksom hittills skola för behandlingen av lånefrågorna finnas en för riket gemensam centralnämnd samt för varje hushållningssällskaps verksamhetsområde en länenämnd. Lån skola kunna beviljas till belopp upp till 25,000 kronor, dock att lån till högre belopp än 10,000 kronor endast må beviljas efter medgivande av centralnämnden. Med avseende å lånebeloppens storlek stadgar förslaget emellertid vissa relativa gränser, olika alltefter de ändamål, för vilka lånen skola utgå. För genomförande av ackord får lån sålunda icke beviljas till högre belopp än 800 kronor, ökat med 40 procent av uppskattade värdet av låntagarens fastighet eller, om han brukar annans fastighet, 25 procent av dennas uppskattade värde. Lån för förekommande av exekutiv försäljning får ej meddelas till större belopp än som motsvarar 30 procent av uppskattade värdet av låntagarens fastighet eller, om han brukar annans fastighet, 20 procent av dennas uppskattade värde. Slutligen må lån för anskaffande av yttre inventarier eller reparation av ekonomibyggnader icke utlämnas till större belopp än som motsvarar 5 procent av fastighetens uppskattade värde.

Över betänkandet hava efter remisser yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen och centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden ävensom av samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott utom det i Kristianslads län.

Departementschefen har beträffande behovet av åtgärder på kreditväsendets område för jordbruksnäringens stödjande anfört:

»Den verkställda utredningen bestyrker angelägenheten av att jordbrukarnas kreditförhållanden ordnas på ett tillfredsställande sätt. Visserligen har, såsom jordbrukskreditutredningen framhållit, jordbrukets ekonomiska läge till följd av vidtagna statsåtgärder, de sista årens goda skördar och den allmänna konjunkturförbättringen ej oväsentligt förbättrats. Svårigheten att komma upp till en sådan prisnivå å jordbrukets produkter, att jordbruket skänker sina utöfvare nöjaktig förräntning av jordbrukskapitalet, förefinnes emellertid alltjämt. Frågan om fortsatta åtgärder i prisstödjande syfte torde jag få tillfälle att i annat sammanhang behandla. Oavsett de resultat, som härvid må erhållas, torde emellertid läget för många vara sådant, att en reglering av skulderna är av behovet påkallad.

Det av utredningen framlagda statistiska materialet rörande jordbrukets skuldsättning tillåter väl icke några bestämda slutsatser härutinnan, men å andra sidan pekar det hän på att stora grupper av jordbrukare äro starkt skuldsatta. Under sådana förhållanden framstår det som ett angeläget önskemål, att jordbrukets ränteutgifter hållas nere och att krediterna jämväl i övrigt så ordnas, att amorteringar å erhållna lån kunna erläggas. Jordbrukskreditutredningens förslag till inrättande av en statlig lånefond med uppgift att tillhandahålla jordbrukare långfristiga lån till fördelaktiga räntesatser åsyftar i sin mån att tillgodose det nyssnämnda önskemålet. Ehuru förslaget avser endast en begränsad del av jordbrukskrediten samt lånerörelsen måhända icke kan bringas upp till någon mera avsevärd omfattning, måste förslaget anses innebära ett steg i rätt riktning. Att låta med dess genomförande anstå i avbidan på resultatet av ytterligare utredningar på jordbrukskreditens område, såsom i några yttranden påyrkats, torde ej finnas anledning. Såväl förslagets avgränsning mot öv-

riga jordbrukskrediter som framförallt det rådande ränteläget synes tala för att förslaget redan nu bliver föremål för statsmakternas prövning.

Mot jordbrukskreditutredningens uttalande, att utlämnandet av stödlån borde upphöra med utgången av budgetåret 1934/1935, har jag icke något att erinra. Dessa lån hava varit motiverade under höjdpunkten av en kris, då bristen på kontanta medel gjort sig särskilt kännbar. Sedan en återgång mot normalare förhållanden börjat ske, torde detta slag av hjälpverksamhet kunna undvaras.

Vad däremot ackordslåneverksamheten beträffar tala starka skäl för att denna någon tid framåt får fortsätta. Jordbrukskreditutredningens förslag i syfte att giva ökad effektivitet åt denna verksamhet anser jag mig böra i princip biträda. Likaledes tillstyrker jag, att hjälp må kunna lämnas också i andra fall än där möjligheter finnas för genomförande av ackord. Det av hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Norrbottens län gjorda uttalandet till förmån för att hjälp tillika i någon form bereddes av krisen drabbade jordbrukare, som tvingats lämna sina jordbruk, är visserligen behjärtansvärt. Då emellertid, vilket förvaltningsutskottet även framhållit, antalet dylika jordbrukare lär vara mycket stort samt det övervägande antalet av dessa torde hava skaffat sig utkomst på annat håll, synes med hänsyn jämväl tagen till det finansiella läget ävensom svårigheten att avgöra, vilka jordbrukare, som sålunda borde hjälpas, någon åtgärd i sist angivet syfte icke nu böra vidtagas.

I sitt betänkande den 16 november 1934 har jordbrukskreditutredningen, såsom nämnts, funnit det vara förtjänt att övervägas, huruvida icke längre gående åtgärder till stöd för skuldtyngda jordbrukare än de i betänkandet föreslagna borde vidtagas från statens sida. Emellertid har utredningen ansett ett slutligt bedömande av detta spörsmål icke kunna ske, förrän den inom statistiska centralbyrån pågående undersökningen rörande jordbrukets skuldsättning avslutats. Till vad utredningen sålunda anfört får jag ansluta mig. I uttalande till statsrådsprotokollet den 9 januari 1935 angående jordbrukskreditutredningens verksamhet har jag förklarat mig utgå från att utredningen, så snart resultatet av nyssnämnda undersökning föreläge, fullföljde den utredning om mera allmän hjälp till högt skuldsatta jordbrukare, som i oförmålda betänkande ifrågasatts. I samband därmed ansåg jag det böra undersökas, om ej anordningar kunde träffas, som gäve landets jordbrukare större motståndskraft mot konjunkturernas växlingar, exempelvis genom förhindrande av överdriven skuldsättning. På min hemställan beslöt Kungl. Maj:t uppdraga åt jordbrukskreditutredningen att utföra en dylik undersökning samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som därav föranleddes. Frågan om reglering av jordbrukets skuldsättning kan sålunda icke anses slutbehandlad med de förslag, som jag på grund av nu föreliggande betänkanden anser mig böra underställa Kungl. Maj:ts prövning. Det torde bliva anledning att återkomma till spörsmålet, sedan förenämnda utredningar i ämnet hunnit verkställas. Jag vill i detta sammanhang erinra, att även frågan om möjligheterna att åstadkomma förbättrade villkor för den primära fastighetskrediten jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 24 juli 1934 är föremål för utredning av särskilda utredningsmän, de s. k. 1934 års fastighetskreditsakkunniga. Ej heller denna utredning är ännu slutförd.»

Beträffande förslaget till kungörelse angående statens sekundärlånefond för jordbrukare har departementschefen anfört:

»Lika med jordbrukskreditutredningen och på de av utredningen anförda skäl anser jag, att genomförandet av en konvertering, varom här är fråga, medelst reguljära åtgärder från de kreditinstitutioners sida, vilka hava hand om den nuvarande sekundärbelåningen, svårligen skulle kunna åstadkommas. Liksom utredningen håller jag före, att den för närvarande lämpligaste formen för frågans lösning är, att en statlig lånefond bildas, för vars handhavande särskilda regler fastställas. Fonden synes kunna benämnas statens sekundärlånefond för jordbrukare. Mot fondens förvaltning av riksgäldskontoret, på sätt jordbrukskreditutredningen föreslagit, har jag ej funnit anledning till erinran.

Vad angår den föreslagna organisationen av låneverksamheten hava, såsom framgår av de avgivna yttrandena, meningarna härutinnan varit delade. Bland de nackdelar en enligt utredningens förslag anordnad organisation ansetts medföra har i yttrandena med särskild styrka framhållits dels den bristande enhetlighet, som komme att vidlåda handläggningen av låneärendena, och dels den intressekonflikt vid långivningen, som kunde uppkomma hos låneförmedlare, vilka själva bedreve utlåning mot sekundära säkerheter, och som kunde tänkas föranleda att vissa mera riskfyllda krediter överflyttades på fonden. I förstnämnda hänseendet må erinras, att det givetvis ligger stor vikt uppå, att låneansökningarna underkastas en enhetlig prövning. Då emellertid en av den föreslagna nämndens främsta uppgifter skall vara att tillse, att lånefrågorna bliva föremål för ett likartat och enhetligt bedömande från de olika låneförmedlarnas sida, torde anmärkningen icke böra tillmätas någon större betydelse. Nämnden saknar enligt förslaget icke heller möjligheter vare sig att utöva kontroll eller att vidtaga rättelse, där så finnes påkallat. Jämförelsen med Svenska bostadskreditkassan i förevarande avseende synes ej övertygande. De låneärenden, låneförmedlarna få handlägga, torde komma att som regel avse lägre belopp och sammanlagt utgöra ett vida större antal än dem bostadskreditkassan har att pröva.

Beträffande de uttalade farhågorna för en intressekonflikt vid långivningen hos vissa låneförmedlare, som skulle kunna tänkas medföra menliga verkningar för staten, synas dessa vara överdrivna. I förslaget har skapats viss garanti mot en ur statens synpunkt icke önskvärd långivning genom bestämmelsen att i behandlingen av låneärenden skall deltaga ett ombud för statsverket, mot vars mening lån ej må beviljas. Vidare kan och bör nämnden givetvis utöva uppsikt över låneförmedlarnas handlande i förevarande hänseende. Visar sig någon låneförmedlare mindre lämplig i denna sin egenskap, bör han naturligtvis skiljas från uppdraget. På grund av vad sålunda anförts och då de skäl, jordbrukskreditutredningen i övrigt åberopat till motivering av sitt organisationsförslag, synas bärande, har jag ansett mig böra biträda detsamma.

De av jordbrukskreditutredningen behandlade spörsmålen om räntegottgörelse till staten för medel, som placerats i lånerörelsen, om den utlåningsränta, som skall tillämpas i fråga om lån från fonden, om sättet för bestridande av förvaltningskostnaderna samt om avsättning av medel till en säkerhetsfond för mötande av eventuella kapitalförluster äga ett visst samband med varandra och kunna därför lämpligen upptagas till gemensamt övervägande. Utredningens förslag i dessa delar, särskilt vad angår den föreslagna säkerhetsfonden, har i yttrandena föranlett vissa erinringar, vilka enligt min mening icke sakna fog. Därvid bör främst uppmärksammas, att med säkerhetsfonden avses att täcka uppkomna kapitalförluster men däremot icke ränteförluster. Dessa senare förluster liksom ock sådana

kapitalförluster, till vilkas gäldande säkerhetsfonden ej förslår, tänker sig utredningen närmast skola täckas med skattemedel. Uppenbarligen får vid dessa förhållanden anordningen med en säkerhetsfond ett minskat värde. I likhet med statskontoret anser jag, att uppläggandet av en dylik säkerhetsfond icke är motiverat. Uppkommande förluster torde, om så blir erforderligt, få täckas i samma ordning som i dylikt fall tillämpas beträffande statens övriga utlåningsfonder, nämligen genom anslag å riksstaten. Jämväl i övrigt biträder jag statskontorets uppfattning, att någon giltig anledning icke finnes att i budgettekniskt avseende behandla förevarande fond annorlunda än andra liknande fonder. Riksgäldskontorets räntekostnader för de lånedel, som investerats för fonden, torde sålunda böra bestridas på samma sätt som räntan å statsskulden i övrigt. Till täckande av förvaltningskostnaderna torde, i överensstämmelse med vad som exempelvis gäller beträffande egnahemslånefonden, böra upptagas anslag under nionde huvudtiteln. En följd av denna anordning är å andra sidan, att avkastning av fonden bör redovisas såsom inkomst under särskild inkomstittel i riksstaten.

Vad angår den ränta, som låntagarna skola betala, biträder jag utredningens förslag, innebärande att densamma bör för varje lån bestämmas vid lånets beviljande och därefter oförändrad gälla under hela lånetiden. Räntefoten torde böra för varje budgetår beträffande de lån, som därunder beviljas, fastställas av Kungl. Maj:t. Dess beräkning synes, i anslutning till vad riksgäldsfullmäktige anfört, böra ske med hänsyn tagen till medelräntan under nästföregående budgetår för statens upplåning mot obligationer. I överensstämmelse med utredningens förslag torde emellertid — på grund av statens utgifter för de med lånerörelsen förenade förvaltningskostnaderna — utlåningsräntan böra överstiga sagda medelränta med en halv procent. Om omständigheterna därtill föranleda torde hinder icke böra möta för Kungl. Maj:t att fastställa en ännu något högre räntefot. Under de första åren av låneverksamheten, till dess erfarenhet rörande densamma vunnits, torde anledning dock icke föreligga att tillämpa annan räntesats än den enligt angivna grunder lägsta möjliga. Skulle förhållandena gestalta sig sålunda, att en sänkning av räntan finnes påkallad, torde, på samma sätt som beträffande utlåningsräntan vid andra statens utlåningsfonder, frågan få underställas riksdagen.

Beträffande redovisningen av i lånerörelsen inflytande medel torde böra stadgas skyldighet för låneförmedlare och lånebiträden att ofördröjligen inleverera uppburna räntor och amorteringar till nämnden. Det torde böra åligga nämnden att till riksgäldskontoret redovisa inlevererade medel före januari månads utgång varje år. I avbidan på dylik redovisning böra medlen hållas insatta å checkräkning i riksbanken eller å postgirokonto. På enahanda sätt bör förfaras med sådana medel, vilka nämnden mottager från riksgäldskontoret och vilka ej omedelbart erfordras i lånerörelsen. Medel, vilka låneförmedlare mottager från nämnden, böra, i avbidan på deras användning för med dem avsett ändamål, insättas å postgirokonto.

De bestämmelser, som sålunda föreslås skola gälla, innebära icke något avsteg från den av jordbrukskreditutredningen uttalade, av mig såsom riktig befunna principen, att låneverksamheten skall i görligaste mån bära sig själv. Möjligheten att härvidlag följa utvecklingen förefinnes i lika hög grad enligt det av mig förordade som enligt utredningens förslag.

Enär i några yttranden uttalats tveksamhet, huruvida lån från fonden bör beviljas i sådana fall, då med lånet ej avses att omlägga redan erhållna krediter, vill jag framhålla, att enligt min mening hinder ej bör möta att i dylika fall bevilja lån. Att den föreslagna hjälpaktionen i främsta rum-

met avser att konvertera på ogynnsamma villkor erhållna krediter, synes icke rimligtvis böra utesluta, att lån exempelvis beviljas jordbrukare, som för startandet av ett eget jordbruk är i behov av kapital.

Såsom jag tidigare framhållit, kan tvekan råda rörande den omfattning, den föreslagna låneverksamheten kan komma att erhålla. Det finnes anledning antaga, att kreditinrättningarna med nuvarande förhållanden på kapitalmarknaden söka behålla sina krediter. Även om utvecklingen kommer att gå i nu antydda riktning, är därmed icke sagt, att fonden förlorar sin betydelse. Oavsett omfattningen av lånerörelsen, kommer fonden att äga sitt värde genom att i för låntagarna gynnsam riktning påverka betalningsvillkoren för det slag av krediter, varom här är fråga.

I statsverkspropositionen för nästa budgetår har såsom kapital till fonden beräknats ett belopp av 20,000,000 kronor. Sannolikt torde nämnda belopp förslå för ändamålet. I allt fall synes anledning saknas att, innan erfarenhet vunnits rörande lånebehovet, anvisa högre belopp än det sålunda beräknade.

Något anslag till förvaltningskostnaderna har icke beräknats i statsverkspropositionen. En tillförlitlig beräkning av medelsbehovet för detta ändamål torde icke för närvarande vara möjlig. Jag hemställer, att anslagsbeloppet för nästa budgetår bestämmas till 50,000 kronor att anvisas såsom förslagsanslag.»

Beträffande förslaget till kungörelse om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m. har departementschefen anfört:

»Jag har redan tidigare — i samband med behandlingen av frågan om behovet av åtgärder på kreditväsendets område till jordbruksnäringens stödjande — principiellt uttalat min anslutning såväl till fortsatt och utvidgad ackordslåneverksamhet som till att hjälp beredd jämväl i andra fall än där förutsättningar för genomförande av ackord äro för handen. Jordbrukskreditutredningens förslag synas ägnade att på ett mera effektivt sätt än hittills kunnat ske bringa lättnad i jordbrukarnas kreditvärigheter. De i fråga om ackordslånen föreslagna bestämmelserna, syftande att möjliggöra för jordbrukarna att i större grad än nu är fallet draga nytta av hjälpverksamheten, har jag funnit i stort sett lyckligt avvägda. Jag biträder sålunda i huvudsak förslaget i denna del. Till vissa detaljer torde jag senare få återkomma.

Likaledes biträder jag i huvudsak utredningens förslag till bestämmelser om lån för förekommande av exekutiv försäljning av gäldenärens fastighet eller hans för jordbruket nödiga inventarier. Det synes mig finnas grundad anledning antaga, att genom utnyttjandet av nämnda lån antalet tvångsförsäljningar av jordegendomar och jordbruksinventarier skall i icke ringa utsträckning nedbringas. De erinringar, som i yttrandena framställts mot denna låneform, synas icke vara av den betydelse, att de förringa värdet av densamma. Jag vill emellertid icke underlåta att framhålla, att där möjligheter finnas för genomförande av ackord, ackordslån böra meddelas i stället för nu ifrågavarande slag av lån. Ackordslånen äga nämligen ett bestämt företräde på grund av den sanering av gäldenärens ekonomi, som med hjälp av dessa lån åstadkommes.

Beträffande de föreslagna lånen för anskaffande av yttre inventarier till gäldenärens jordbruk eller reparation av till hans fastighet hörande ekonomibyggnader har behovet av lån för sagda ändamål starkt framträtt under nu pågående ackordslåneverksamhet. Lånen torde sålunda otvivelaktigt hava en uppgift att fylla, och jag anser mig icke böra mot-

sätta mig, att bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med jordbrukskreditutredningens förslag härutinnan meddelas. Någon fara för missbruk av lånemöjligheten torde icke förefinnas, därest, såsom utredningen föreslagit, beträffande förutsättningarna för erhållande av dylikt lån stadgas, dels att lånet icke må meddelas annat än i samband med beviljande av lån för genomförande av ackord eller för förekommande av exekutiv försäljning dels ock att den med lånet avsedda anskaffningen eller reparationen finnes oundgängligen behöflig för jordbrukets fortsatta bedrivande. Uppenbart är, att kontroll bör utövas, att lånet användes för det ändamål, vartill det avsetts.

I fråga om lånebeloppens storlek biträder jag utredningens förslag med den avvikelsen allenast, att, i överensstämmelse med vad i yttrandena från bland andra statskontoret och lantbruksstyrelsen framhållits, det av utredningen förordade absoluta maximibeloppet, 25,000 kronor, torde böra nedsättas till 15,000 kronor i syfte att begränsa den med utlåningen förbundna risken för statsverket. Sistnämnda lånemaximum torde förslå att tillgodose lånebehovet hos jordbrukare av sådan storleksordning, att de över huvud taget kunna ifrågakomma till erhållande av hjälp på detta sätt. De av utredningen föreslagna relativa gränserna vid ackordslån och lån för förekommande av exekutiv försäljning kunna visserligen synas vida, men å andra sidan torde viss rörelsefrihet böra lämnas, om den åsyftade effektiviteten av hjälpverksamheten skall kunna ernås. Jag anser mig emellertid böra understryka utredningens uttalande, att maximibeloppen endast böra komma till användning i undantagsfall och att lån under inga förhållanden böra utlämnas med högre belopp än som är oundgängligen nödvändigt. Vad beträffar lånen för anskaffande av yttre inventarier eller reparation av ekonomibyggnader torde måhända en något högre procentsats än den av utredningen föreslagna hava varit motiverad. Då emellertid lån för sagda ändamål, såsom förut nämnts, endast må beviljas under förutsättning att den med lånet avsedda anskaffningen eller reparationen finnes oundgängligen behöflig samt dessutom erfarenhet synes böra vinnas rörande lämpligheten av den föreslagna procentsatsen, finner jag ej skäl att nu föreslå någon höjning av densamma.

Jordbrukskreditutredningens förslag till bibehållande av centralnämnden och lånenämnderna såsom organ för låneverksamheten ävensom de skäl, utredningen till stöd härför åberopat, anser jag mig kunna godtaga. Härav följer, att jag ej funnit mig böra biträda det av centralnämnden förordade förslaget om centralisering av låneärendenas handläggning till nämnden och förenkling av organisationen genom att ersätta lånenämnderna med låneförmedlare. Antagandet av centralnämndens förslag skulle enligt min mening innebära ett försvagande av organisationen, främst därutinnan, att den garanti för en materiellt riktig bedömning, som ligger uti att låneansökningarna först prövas av den lokala nämnden och sedermera kunna bli föremål för omprövning av centralnämnden, skulle försvinna. Men även den erfarenhet rörande hithörande ärenden, som lånenämnderna förvärvat sig, skulle icke längre kunna nyttiggöras i lånerörelsen. En viss förenkling av rörelsen synes dock kunna vidtagas jämväl med den av utredningen förordade organisationen. Sålunda torde det icke bli erforderligt att, på sätt nu är fallet, hos lånenämnderna hava anställda särskilda sekreterare och skrivbiträden. Härigenom böra vissa besparingar i organisationskostnaderna kunna ernås.

Frågan i vilken utsträckning medel för ändamålet kunna bli erforderliga under nästa budgetår undandraget sig ett säkert bedömande. Vid

fördelningen av det för budgetåret 1934/1935 anvisade reservationsanslaget till ackordslån och stödlån åt jordbrukare hava, såsom centralnämnden erinrat, 1,200,000 kronor reserverats för ackordslån. Enligt centralnämndens beräkningar torde av sistnämnda belopp omkring 500,000 kronor fortfarande vara oanvända den 1 juli 1935. Jag förutsätter, att den reservation å innevarande års anslag, som nämnda dag kan förefinnas och som icke erfordras för utlämnande av lån enligt nu gällande bestämmelser, må tagas i anspråk för den nya låneverksamheten. Vad angår medelsbehovet i övrigt torde, på sätt statskontoret framhållit, enligt grunderna för den nya riksstatsuppställningen medelsanvisningen böra fördelas å två anslag, nämligen ett för organisationskostnaderna och ett för lånetilldelningen. I överensstämmelse härmed har i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln, punkterna 105 och 106, för ändamålet beräknats under titeln Lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m. dels till Centralnämnden och länenämnderna för ackordslåneärenden m. m. ett förslagsanslag av 100,000 kronor, dels ock till Ackordslån åt jordbrukare m. m. ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten rörande verksamhetens utveckling torde man böra stanna tillsvidare vid dessa belopp. Vad sistnämnda anslag beträffar må framhållas, att jag icke ansett anledning föreligga att frångå de principer, som hittills tillämpats i fråga om anslag till ackordslånerörelsen, och enligt vilka berörda anslag erhållit reservationsanslags natur. På grund härav torde de av jordbrukskreditutredningen föreslagna lånebestämmelserna böra kompletteras med en föreskrift, att lån må kunna beviljas allenast i den mån tillgängligt anslag så medgiver. En dylik begränsning av lånemöjligheten torde dock icke med nödvändighet förutsätta en sådan ordning som den för närvarande beträffande ackords- och stödlån gällande, eller att Kungl. Maj:t skall fastställa de belopp, inom vilka lån må av vederbörande nämnd beviljas. På sätt centralnämnden framhållit torde det vara lämpligare, att länenämnderna allt efter behov göra framställning hos centralnämnden om att nödiga medel ställas till förfogande. På centralnämnden ankommer då att tillse, att tillgängligt anslag icke överskrides.»

I anslutning till de av departementschefen angivna grunderna hava på grundval av jordbrukskreditutredningens förslag inom jordbruksdepartementet utarbetats dels förslag till kungörelse angående statens sekundärlånefond för jordbrukare, dels ock förslag till kungörelse om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m. Nämnda båda kungörelseförslag finnas såsom *bilaga A* och *bilaga B* fogade vid detta utlåtande. Beträffande motiveringen till de särskilda bestämmelserna i förslagen hänvisas till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet. I det följande komma allenast de i motionerna berörda detaljbestämmelserna att behandlas.

Motionerna I: 308 och II: 534 åsyfta sådan ändring i förslaget till kungörelse angående statens sekundärlånefond för jordbrukare, att fastighet, å vilken enbart trädgårdsodling bedrives, i förevarande hänseende betraktas som jordegendom.

Enligt 1 § i kungörelseförslaget skall med jordegendom förstås självständig, å marken bestämbar fast egendom, varå jordbruk eller jordbruk jämte skogsbruk bedrives.

Departementschefen har ej funnit skäl biträda ett av Stockholms läns och stads trädgårdsråd väckt yrkande att jämväl fastighet, varå enbart trädgårdsskötsel bedrives, skulle i förevarande hänseende betraktas såsom jordegendom.

Motionerna I: 294 och II: 522 åsyfta sådan ändring i förslaget till kungörelse angående statens sekundärlånefond för jordbrukare, att i belåningsvärdet å jordegendom även må inräknas värdet å växande skog.

Enligt 18 § i kungörelseförslaget må lån meddelas till högst 75 procent av jordegendomens belåningsvärde. I belåningsvärdet må ej inräknas värdet å växande skog.

Jordbrukskreditutredningen har i motiveringen till motsvarande stadgande i sitt förslag anfört:

Genom år 1930 vidtagna författningsändringar hade det medgivits hypoteksföreningarna att vid sina värderingar av fastigheter i belåningsvärdet inräkna, förutom jordvärdet, jämväl värdet å växande skog. Utvecklingen hittills gjorde det sannolikt, att tidigare gjorda antaganden om behövligheten av denna lättnad varit i någon mån överdrivna. Skogsbelåning från hypoteksföreningarnas sida hade förekommitt i endast mycket ringa omfattning. Icke allenast detta förhållande utan framför allt de stora risker, vilka måste vara förenade med att till en så hög gräns, som i fråga om sekundärbelåningen vore föreslagen, belåna en sådan tillgång som växande skog torde böra föranleda till att beträffande lån från fonden icke ifrågasätta skogens inräknande i egendomsvärdet. Det borde ihäggas, att sekundärlånen vore avsedda att vara mångåriga, och att erfarenheten visade, att rotprisen för skog vore underkastade starka växlingar. Skulle det i fråga om primärbelåningen lämnade medgivandet utsträckas att gälla jämväl lånen från fonden, måste detta föranleda en motsvarande utvidgning av 1930 års lag om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet. Enligt denna lag ägde skogsvårdsstyrelsen, då hypoteksförening meddelade lån mot in-teckning i fastighet med växande skog och mellan fastighetsägaren och föreningen överens-kommelse träffades, att viss in-skränkning skulle gälla i rätten att avverka skogen, på begäran av föreningen meddela föreskrift, att de överenskomna bestämmelserna skulle lända till efterrättelse, samt därefter utöva uppsikt över föreskriftens efterlevnad. Hade lånet infriats eller häftade fastigheten ej längre därför eller hade föreningen förklarat sig icke vidare på-fordra föreskriftens tillämpning, ändå att fastigheten alltjämt svarade för lånet, skulle föreskriften upphöra att gälla. Då i förordningen angående allmänna grunder för hypoteksföreningarnas verksamhet stadgades, att föreskriftens tillämpning ej finge upphöra förrän lånet nedgått till det belopp, som kunnat beviljas även utan skogens belåning, borde detta stad-gande antagas å andra sidan förutsätta, att föreskriftens tillämpning skulle upphöra, så snart omständigheterna gjorde det möjligt. Skulle emellertid den växande skogen bliva föremål även för sekundärbelåning, vore det uppenbart, att ifrågavarande föreskrifter, vilkas övervakande ju bekostades av låntagarna, måste förbli i tillämpning under hela den tid, någon del av sekundärlånet återstode ogulden.

I det vid betänkandet fogade särskilda yttrandet av herr Svensson har denne, med instämmande av herr Adler, hemställt, att i belåningsvärdet måtte inräknas jämväl värdet å växande skog.

Svensson har till stöd för sin mening anfört:

I stora delar av landet vore skogen av avgörande ekonomisk betydelse för jordbrukarna. Detta gällde icke endast Norrland utan även betydande delar av Småland, Värmland, Västmanland och Dalarna samt i viss utsträckning andra landskap. I dylika trakter av vårt land vore jordbrukarna ofta mera beroende av inkomst från skogen än från den odlade jorden, varav även framginge, att egendomarnas skogsvärde vore av minst lika stor betydelse som jordvärdet. Att rotvärdet å växande skog kunde variera starkt vore riktigt, men å andra sidan torde detta värde sett på längre sikt kunna anses i stort sett ganska konstant. Vad beträffade risken vid belåning av skog, som brukades i förening med jordbruk, vore denna enligt reservantens mening icke större än vid belåning av jord, om behöriga säkerhetsåtgärder vidtoges. Liksom det låge i jordbrukarens intresse att väl hävda sin jord, vore det i hans intresse att vårda skogen, för att denna skulle ge så god och varaktig avkastning som möjligt. Om motsatsen konstaterades, borde och måste ett lån uppsägas, vare sig belåningsvärdet utgjordes av jord eller skog. Att skog i och för sig icke skulle vara ett lämpligt objekt för långfristig kredit kunde reservanten för sin del icke finna. Snarare borde skogen med sin långa omloppstid vara särskilt lämpad som underlag för dylik kredit. Genom en fördelaktig låneform skulle möjligheter öppnas framförallt för de mindre jordbrukarna att låta skogen växa till dess den mest lämpliga avverknings tiden vore inne, och då skogen vore en av vårt lands värdefullaste naturtillgångar, vore detta en fördel, som icke borde underskattas vare sig ur den enskildes eller ur det allmännas synpunkt.

Kostnaden för övervakning i samband med skogsbelåning torde icke behöva bli avsevärd, då redan nu en allmän uppsikt enligt skogsvårdslagen ägde rum. För vinnande av ökad trygghet torde även utan olägenhet kunna föreskrivas skyldighet att brandförsäkra belånad skog.

Utan att möjlighet bereddades att som grund för belåning medtaga skogsvärdet skulle stora grupper av vårt lands jordbrukare gå miste om de fördelar i kredithänseende, som föreliggande förslag vore avsett att bereda dem.

Fullmäktige i riksbanken hava uttalat, att de biträdde jordbrukskreditutredningens ståndpunkt beträffande belåning av växande skog och sålunda avstyrkte det av herr Svensson framförda förslaget.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap har däremot förklarat, att sällskapet anslöte sig till den mening, som kommit till uttryck i herr Svenssons yttrande.

Departementschefen har anfört följande:

»Vad jordbrukskreditutredningen anfört till stöd för sin ståndpunkt anser jag icke kunna fränkännas giltighet, även om beaktansvärda skäl tala jämväl för den av reservanterna framförda meningen. Särskilt synes det av utredningen påpekade, av reservanterna vitsordade förhållandet, att rotprisen för skog äro underkastade starka växlingar, i förevarande hänseende böra tillmätas betydelse. Det torde visserligen vara riktigt, att, såsom reservanterna framhållit, värdet å växande skog, sett på längre sikt, är ganska konstant. Men om, å andra sidan, lantagaren under tider av vikande skogspriser drabbas av ekonomisk misär, lär det icke kunna undgås, att fonden tillskyndas avsevärda förluster, därest i belåningsvärdet inräknats jämväl värdet å skogen. På grund av vad sålunda an-

förts har jag, om än med någon tvekan, ansett mig böra biträda jordbrukskreditutredningens förslag i denna del.»

Motionen II: 139 åsyftar, att stödlåneverksamheten skulle bibehållas och ramen för densamma vidgas.

Jordbrukskreditutredningen har till stöd för sitt förslag om stödlåneverksamhetens upphörande med utgången av budgetåret 1934/1935 anfört:

De svårigheter på grund av brist på kontanta medel, som utgjort ett skäl för anordnandet av ifrågavarande utlåning, hade genom de senaste årens förbättring i jordbrukskonjunkturen otvivelaktigt minskats. Där en jordbrukares ekonomiska ställning varit så undergrävd, att den inträdde konjunkturuppgången icke kunnat för honom medföra någon nämnvärd lättnad, torde förhållandena ofta vara sådana, att icke heller en hjälp av den begränsade natur, som stödlånen utgjorde, kunde antagas vara tillräcklig för att mera varaktigt bringa honom i ett gynnsammare läge.

I de yttranden, som avgivits över jordbrukskreditutredningens den 16 november 1934 avlämnade betänkande, har förslaget om upphörande av stödlåneverksamheten med utgången av budgetåret 1934/1935 nästan undantagslöst tillstyrkts.

Departementschefen har icke haft något att erinra mot jordbrukskreditutredningens nyssberörda uttalande.

Utskottet.

Utskottet anser, i likhet med departementschefen, att — även om jordbrukets ekonomiska läge på sista tiden förbättrats — åtgärder till åstadkommande av gynnsammare kreditförhållanden för jordbrukarna i allt fall äro av behovet påkallade. Sekundärkrediten torde särskilt tarva en reglering; och frågan härom läres, på sätt jordbrukskreditutredningen framhållit, kunna företagas till fristående behandling redan nu och utan hinder därav, att den av riksdagen begärda statistiska undersökningen angående jordbrukets skuldsättning icke blivit slutförd. I överensstämmelse med vad såväl departementschefen som utredningen uttalat erfordras härvidlag framförallt åtgärder i syfte att konvertera på ogynnsamma villkor erhållna krediter i långfristiga lån med fördelaktigare amorteringsvillkor samt fasta och lägre räntesatser. Då det i propositionen framlagda förslaget om inrättande av en statens sekundärlånefond för jordbrukare synes ägnat att gagna detta syfte, kan utskottet i princip biträda Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Fondens ändamål bör, i anslutning till det redan sagda, främst vara konsolidering av redan befintlig gäld. Detta kan dock icke rimligtvis utesluta, att lån från fonden understundom beviljas i sådana fall, då med lånet ej avses att omlägga tidigare erhållna krediter. Upptagande av nya sekundärlån, exempelvis för jordbruksdriftens förbättrande, kan utan tvivel i vissa fall vara fullt befogat. Emellertid vill utskottet understryka, att ny skuldsättning av denna art i regel icke bör uppmuntras, framförallt icke i samband med startande av jordbruk.

Vad därefter angår organisationen av den föreslagna låneverksamheten, tala onekligen vissa skäl för att hela uppgiften anförtros åt en redan förefintlig kreditorganisation och då närmast, såsom inom utredningen föreslagits av reservanten Dahlberg, Sveriges allmänna hypoteksbank med de till densamma anslutna hypoteksföreningarna. Till stöd härför har Dahlberg framhållit, att hypoteksbanksorganisationen äger en utomordentlig erfarenhet om långfristig kreditgivning mot inteckning i jordbruksegendom samt att dess egen arbetsuppgift är strikt begränsad till den primära belåningen, vadan ingen som helst intressekonflikt mellan den egna uppgiften och det nya uppdraget kan ifrågakomma. Emellertid torde, såsom utredningens majoritet påpekat, hypoteksföreningarnas lokala organisation icke överallt vara tillräckligt utbyggd å de olika orterna för att den avsedda utlåningsrörelsen, därest den anförtroddes enbart åt hypoteksbanken och hypoteksföreningarna, skulle kunna bli en önskvärd grad effektiv. Då jämväl jordbrukskasseorganisationen företräder en betydande erfarenhet på förevarande område och många jordbrukare för närvarande anlita denna organisation för tillgodoseende av sitt behov av kredit mot inteckningssäkerhet, förefaller det naturligt, att även sistnämnda organisation skall få anlitas för den nya utlåningen. Utskottet finner därför liksom utredningens majoritet och departementschefen lämpligast att såsom låneförmedlare använda såväl hypoteksföreningar som centralkassor för jordbrukskredit samt även andra kreditinrättningar, företrädesvis sparbanker. I detta sammanhang må understrykas angelägenheten av att fondens intressen bevakas, så att icke de låneförmedlare, vilka själva bedriva utlåning mot sekundära säkerheter, på fonden överflytta mera riskfyllda krediter. Såsom garanti häremot har i 9 § av förslaget till kungörelse i ämnet upptagits den bestämmelsen, att i behandlingen av låneärenden skall deltaga ett ombud för statsverket, mot vars mening lån ej må beviljas. Därutöver erfordras dock givetvis en noggrann uppsikt över låneförmedlarnas handlande i detta hänseende. Såväl med hänsyn härtill som för åstadkommande av nödig enhetlighet i handläggningen av låneärendena torde det vara ofrånkomligt att, såsom förslaget innebär, för lånerörelsens handhavande inrätta en central nämnd med säte i Stockholm. Ehuru önskvärdheten att undvika överorganisation på kreditgivningens område enligt utskottets åsikt är värd synnerligt beaktande, anser sig utskottet alltså icke kunna förorda någon inskränkning i den i propositionen föreslagna organisationen.

Beträffande fondens ränte- och omkostnadsfrågor överensstämmer Kungl. Maj:ts förslag i stort sett med vad som gäller för andra liknande fonder. Vad departementschefen i detta sammanhang anfört föranleder ingen annan erinran från utskottets sida, än att utskottet vill framhålla angelägenheten av att utlåningsräntan hålles så låg, som med hänsyn till förvaltningskostnaderna och medelräntan för statens upplåning är möjligt.

Vidkommande den föreslagna låneverksamhetens nytta för jordbrukarna må anmärkas, att — även om räntefoten för utlåningen från fonden icke i jämförelse med det nuvarande låga ränteläget kan bliva särdeles förmånlig för lantagarna — det i allt fall med tanke på möjligheten av framtida ändringar i ränteläge och penningställning måste betraktas som en fördel, att de för närvarande synnerligen lösa krediterna bindas på så goda villkor som de föreslagna. Då kreditinrättningarna med nuvarande förhållanden på kapitalmarknaden hava intresse av att behålla sin utlåning, kan därjämte, såsom departementschefen framhållit, fondens tillkomst beräknas i en för lantagarna gynnsam riktning påverka betalningsvillkoren för det slag av krediter, varom här är fråga.

Med hänsyn till att det nuvarande ränteläget måste verka återhållande på efterfrågan av lån från fonden torde det i propositionen beräknade kapitalet för fonden, 20,000,000 kronor, vara tillräckligt. Utskottet biträder Kungl. Maj:ts anslagsäskande i denna del.

Under framhållande av att förvaltningskostnaderna böra hallas inom så snäva gränser som möjligt tillstyrker utskottet jämväl att för sistnämnda ändamål anvisas det av Kungl. Maj:t äskade förslagsanslaget å 50,000 kronor.

Detaljbestämmelserna i det framlagda förslaget till kungörelse angående statens sekundärlånefond för jordbrukare föranleda icke någon utskottets erinran i andra hänseenden än de i motionerna berörda.

Enligt 1 och 18 §§ i förslaget må lån från fonden meddelas mot säkerhet av in-teckning i jordegendom till högst sjuttiofem procent av egendomens belåningsvärde. Med jordegendom skall förstås självständig, å marken bestämbar fast egendom, varå jordbruk eller jordbruk jämte skogsbruk bedrivs. I belåningsvärdet må ej inräknas värdet å växande skog.

I motionerna I:308 och II:534 hemställas, att även fastighet, varå enbart trädgårdsodling bedrivs, i förevarande hänseende skulle betraktas såsom jordegendom. Motionerna I:294 och II:522 avse, att i belåningsvärdet å jordegendom skulle få inräknas värdet å växande skog.

Vad först angår de fastigheter, å vilka enbart trädgårdsodling bedrivs, kunna de enligt utskottets åsikt i vissa fall vara av sådan beskaffenhet, att de skäligen i belåningshänseende böra likställas med jordbrukslägenheter. Utskottet tänker närmast på sådana trädgårdsfastigheter, där den högkultiverade jorden representerar ett verkligt, bestående värde. Däremot ifrågasätter utskottet givetvis icke belåning av fastigheter, som till sin huvudsakliga natur äro bostadslägenheter. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t vid utfärdande av kungörelse i ämnet vidtager de ändringar i det till riksdagens yttrande framlagda förslaget, som erfordras för att möjliggöra belåning av trädgårdsfastigheter i den utsträckning utskottet nu antytt.

Vidkommande därefter frågan om skogsbelåning kan, såsom departe-

mentschefen påpekat, belåning av växande skog ingiva allvarliga betänkligheter framförallt med hänsyn till de starka växlingarna i rotprisen för skog. Härtill kommer, att en sådan belåningsform med nödvändighet kräver särskilda föreskrifter, varigenom låntagaren underkastas en långt gående begränsning i rätten att avverka skog på fastigheten. Det förefaller tveksamt, om jordbrukarna böra uppmuntras att genom skogsbelåning på lång sikt avhända sig dispositionsrätten över sin skog. Den genom lagen den 6 juni 1930 om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet införda möjligheten att erhålla hypotekslån mot säkerhet i växande skog har, enligt utredningens uppgift, endast i mycket ringa omfattning utnyttjats. Då för skogsbelåningens utsträckande till den föreslagna sekundärkrediten i allt fall skulle erfordras, att i nyssberörda lagstiftning skedde en komplettering, som icke kan medhinnas vid innevarande års riksdag, kan utskottet icke tillstyrka motionerna. Därest fördelarna med sekundärbelåning av växande skog skulle befinnas överväga de ovan antydda olägenheterna, står ju möjligheten öppen för Kungl. Maj:t att till en kommande riksdag framlägga förslag i ämnet.

Utskottet övergår till den andra i propositionen behandlade huvudfrågan, nämligen om ackords- och stödlåneverksamheten. Enligt propositionen skulle stödlåneverksamheten upphöra med utgången av innevarande budgetår, varemot i motionen II: 139 hemställas om anslag för bibehållande och utvidgande av denna verksamhet. Då utskottet, i likhet med departementschefen, anser, att stödlåneverksamheten snarast möjligt bör avvecklas, kan utskottet icke biträda motionen.

Beträffande ackordslåneverksamheten har utskottet intet att erinra mot att denna, i enlighet med de i propositionen angivna riktlinjerna, tillsvidare fortgår efter i stort sett samma plan som hittills men utvidgas dels genom höjning av lånens maximibelopp, dels ock genom att lån må beviljas icke blott för genomförande av ackord utan även för förekommande av exekutiv försäljning av gäldenärens fastighet eller hans för jordbruket nödiga inventarier ävensom — i samband med lån för något av nu angivna ändamål — för anskaffande av yttre inventarier till gäldenärens jordbruk eller oundgängligen nödig reparation av ekonomibyggnader. Då den fortsatta verksamheten i viss mån har karaktären av ett provisorium i avbidan på den slutliga lösningen av frågan om jordbrukskrediten, synes icke heller något vara att invända mot bibehållande av den nuvarande organisationen med en centralnämnd och särskilda lånenämnder för varje hushållningssällskapsområde. Medelsanvisningen bör, såsom departementschefen framhållit, fördelas på två anslag, ett reservationsanslag för lånetilldelningen och ett förslagsanslag för organisationskostnaderna. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts anslagsäskande, avseende, att det förra anslaget bestämmes till 1,900,000 kronor och det senare till 100,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning ävensom motionerna I: 308 och II: 534 samt med avslag å motionerna II: 139, I: 294 och II: 522

1:o) dels besluta inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd statens sekundärlånefond för jordbrukare,

dels medgiva, att lån ur statens sekundärlånefond för jordbrukare må — med beaktande av vad utskottet här ovan anfört — utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de bestämmelser, vilka finnas intagna i det vid statsrådsprotokollet fogade förslaget till kungörelse i ämnet,

dels ock såsom kapital för statens sekundärlånefond för jordbrukare anvisa för budgetåret 1935/1936 under Utgifter för kapitalökning, Statens utlåningsfonder, ett reservationsanslag av 20,000,000 kronor;

2:o) till Förvaltningsbidrag till förmedlare av lån från statens sekundärlånefond för jordbrukare m. m. anvisa för budgetåret 1935/1936 under nionde huvudtiteln ett förslagsanslag av 50,000 kronor;

3:o) till Lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.: Ackordslån åt jordbrukare m. m. anvisa för budgetåret 1935/1936 under nionde huvudtiteln ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor; samt

4:o) till Lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.: Centralnämnden och lånenämnderna för ackordslåneärenden m. m. anvisa för budgetåret 1935/1936 under nionde huvudtiteln ett förslagsanslag av 100,000 kronor.

Beträffande sättet för anskaffande av de till kapitalökning avsedda medlen torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.

Stockholm den 7 maj 1935.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Reservation

av herrar *Tjällgren* och *Pettersson* i Rosta, som ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Utskottet anser i likhet med — — — nu antytt.

Vidkommande därefter frågan om skogsbelåning är det enligt utskottets åsikt med hänsyn till skogens avgörande ekonomiska betydelse för jordbrukarna inom stora delar av vårt land synnerligen önskvärdt, att vid den föreslagna sekundärbelåningen värdet å växande skog får inräknas i egendomens belåningsvärde. Utskottet delar alltså i princip den mening, som inom utredningen uttalats av reservanterna *Svensson* och *Adler* och till vilken Sveriges allmänna lantbrukssällskap anslutit sig. Den som skäl mot ifrågavarande mening åberopade omständigheten, att rotprisen för skog äro underkastade starka tillfälliga växlingar, torde icke kunna tillerkännas någon avgörande betydelse, då rotvärdet å växande skog, såsom från reservanternas sida framhållits, sett på längre sikt är ganska konstant. Emellertid erfordras för skogsbelåningens utsträckande till den föreslagna sekundärkrediten, att gällande lagstiftning om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet ändras. Då erforderlig ändring härutinnan icke kan medhinnas vid innevarande års riksdag, kan utskottet icke för närvarande tillstyrka den i motionerna I:294 och II:522 påyrkade ändringen i det framlagda förslaget till kungörelse angående statens sekundärlånefond för jordbrukare. Där emot förordar utskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär framläggande av förslag i ämnet till nästa år.

Utskottet övergår — — — 100,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

I) att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning ävensom motionerna I:308 och I:534 samt med avslag å motionen II:139

1:o) dels — — — 100,000 kronor;

II) att riksdagen i anledning av motionerna I:294 och II:522 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t till nästkommande års riksdag framlägger förslag om sådana ändrade bestämmelser, som möjliggöra utlämnande av lån från statens sekundärlånefond för jordbrukare mot inteckningssäkerhet i växande skog.»

Bilaga A.

Förslag
/ till
Kungörelse
angående statens sekundärlånefond för jordbrukare.

Häri genom förordnas som följer:

Fondens ändamål.

1 §.

Statens sekundärlånefond för jordbrukare har till ändamål att i enlighet med bestämmelserna i denna kungörelse lämna lån mot säkerhet av inteckning i jordegendom.

Med jordegendom förstås i denna kungörelse självständig, å marken bestämbar fast egendom, varå jordbruk eller jordbruk jämte skogsbruk bedrivs.

Fondens förvaltning.

2 §.

Fonden förvaltas av riksgäldskontoret, som har att på anfordran utbetala för lånerörelsen erforderliga medel.

Lånerörelsens organisation m. m.

3 §.

Lånerörelsen handhaves för statens räkning av en nämnd med säte i Stockholm.

Nämnden utgöres av fem ledamöter. Två ledamöter jämte två suppleanter för dem förordnas av Konungen, som tillika förordnar en av dessa ledamöter till ordförande i nämnden. En ledamot, som skall vara vice ordförande, jämte en suppleant för honom förordnas av fullmäktige i riksgäldskontoret. Styrelsen för Sveriges allmänna hypoteksbank och styrelsen för Svenska jordbrukskreditkassan utse vardera en ledamot jämte en suppleant för honom.

4 §.

Under nämndens ledning och tillsyn besörjes utlåningen från fonden och vården av de utlämnade lånen av låneförmedlare. Såsom låneförmed-

läre äger nämnden anlita hypoteksföreningar och centralkassor för jordbrukskredit samt de ytterligare kreditinrättningar, som Konungen kan finna skäl bestämma. Ej må låneförmedlare, med mindre därom med nämnden träffats avtal, i sin verksamhet för fondens räkning gå utöver det distrikt, som för hans egentliga verksamhet är bestämt. Anlitas bankaktiebolag såsom låneförmedlare, skall genom avtal mellan nämnden och bolaget bestämmas det eller de kontor, vilka skola för låneförmedlingen användas, och det område, som härutinnan skall utgöra sådant kontors distrikt.

5 §.

Där så erfordras, äger nämnden anlita jordbrukskassor och sparbanker ävensom av nämnden utsedda kommittéer av två eller tre personer att såsom lånebiträden bisträcka nämnden eller av nämnden angivna låneförmedlare. Lånebiträde må icke besluta om beviljande av lån, ej heller handhava vård av utlämnat lån.

6 §.

Arvoden åt nämndens ledamöter bestämmas av Konungen.

I den mån Konungen icke bestämmer de arvoden eller andra ersättningar, som skola utgå till av nämnden anlidade låneförmedlare eller lånebiträden eller till personer, som eljest med lånerörelsens bedrivande erhålla befattning, äger nämnden att därom träffa avgörande.

Lånerörelsens bedrivande.

7 §.

Medel till utlåning skola av nämnden i mån av behov och tillgång tillhandahållas låneförmedlarna, vilkas styrelser äga att under iakttagande av gällande föreskrifter och i vederbörlig ordning meddelade anvisningar besluta angående utlåningen.

Låneförmedlare, vars styrelse beviljat lån, har att till låntagaren utlämna lånebeloppet och att, där ej nämnden annat bestämmer, handhava vården av lånet, så länge någon del därav utestår ogulden.

8 §.

Med nämndens medgivande må låneförmedlares styrelse överlåta åt ett inom styrelsen utsett arbetsutskott, bestående av minst tre ledamöter, att besluta i fondens ärenden eller vissa av dem.

Jämväl må med nämndens medgivande sådan befogenhet av styrelsen för bankaktiebolag, som är låneförmedlare, överlåtas åt styrelsen för kontor, som för låneförmedlingen användes.

9 §.

I behandlingen inom låneförmedlares styrelse så ock inom arbetsutskott eller kontorsstyrelse, varom i 8 § förmäles, av fonden rörande ärenden skall såsom ledamot deltaga ett ombud för statsverket, som förordnas av Konungen. Mot ombudets mening må lån ej beviljas.

10 §.

I fondens ärenden skola hos nämnden och låneförmedlarna föras räkenskaper, som skola avslutas för kalenderår. Vid behandling av dylika ärenden skola föras protokoll.

Låneförmedlares styrelse har att enligt anvisning av nämnden lämna nämnden fortlöpande redovisning för hos låneförmedlaren vidtagna åtgärder i fondens ärenden.

11 §.

Medel, som nämnden mottager från riksgäldskontoret och vilka ej omedelbart erfordras i lånerörelsen, ävensom från låneförmedlare och lånebiträden till nämnden inlevererade räntor och amorteringar skola insättas å checkräkning i riksbanken eller å postgirokonto. Nämnden skall årligen sist före januari månads utgång till riksgäldskontoret redovisa inlutna räntor och amorteringar.

Medel, som låneförmedlare mottager från nämnden, skola i avbidan på deras användande för med dem avsett ändamål, insättas å postgirokonto. Uppburna räntor och amorteringar skola av låneförmedlare och lånebiträden utan dröjsmål inlevereras till nämnden.

12 §.

De till fonden för erhållna lån avgivna förbindelser med tillhörande säkerhetshandlingar skola hos vederbörande låneförmedlare eller annan, som nämnden för ändamålet anlitar, förvaras i brandfritt och i övrigt betryggande förvaringsrum under minst två särskilda lås med olika nycklar, av vilka en nyckel skall innehavas av ett av nämnden därtill förordnat ombud.

13 §.

Ledamöter av nämnden vare, en för alla och alla för en, ansvariga för skada, som de genom att överträda denna kungörelse eller eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskynda fonden.

Revision.

14 §.

Nämndens räkenskaper och förvaltning skola årligen granskas av tre revisorer, av vilka två jämte två suppleanter för dem förordnas av

Konungen, medan den tredje jämte en suppleant för honom förordnas av fullmäktige i riksgäldskontoret.

Låneförmedlarnas i fondens ärenden förda räkenskaper samt styrelsernas för låneförmedlarna förvaltning av sagda ärenden skola årligen granskas av samma revisorer, som utsetts för motsvarande granskning rörande låneförmedlarnas egna ärenden; skolande i den fonden rörande revisionen hos varje låneförmedlare jämväl deltaga en revisor, som förordnats av Konungen.

15 §.

Låneförmedlares revisorer rörande fonden skola, så snart ske kan efter det deras granskning av sistförflutna årets räkenskaper och förvaltning fullbordats, insända berättelse över granskningen till nämndens revisorer. Dessa äga, där i berättelsen finnes framställd anmärkning eller omständigheterna eljest därtill föranleda, infordra yttrande av låneförmedlarens styrelse.

Nämndens revisorer skola senast den 1 juli till chefen för jordbruksdepartementet ingiva berättelse över sin granskning av sistförflutna årets räkenskaper och förvaltning, vilken berättelse skall vara åtföljd av de av låneförmedlarnas revisorer avgivna berättelser jämte de yttranden, som må hava inforrats och bekommit.

I varje av revisionsberättelserna skall angivas, huruvida ansvarsfrihet tillstyrkes eller avstyrkes för de personer, vilkas förvaltning granskningen avsett.

Angående ansvarsfrihet beslutar Konungen efter att hava inhämtat utlåtande av fullmäktige i riksgäldskontoret.

16 §.

Därest nämndens revisorer i sin berättelse mot bättre vetande lämna oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåta att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av dem granskats, eller vid fullgörande av sitt uppdrag visa vårdslöshet, vare de, en för alla och alla för en, ansvariga för fonden därigenom tillskyndad skada.

Utlåningsvillkor.

17 §.

Lån skola förräntas efter fast vid lånets beviljande bestämd räntefot. Denna fastställs av Konungen och må icke understiga medelräntan för statens upplåning mot obligationer under det budgetår, som närmast föregått det, varunder lånet beviljats, med tillägg av en halv procent.

18 §.

Lån må meddelas till högst sjuttiofem procent av det av vederbörande låneförmedlare fastställda belåningsvärdet å den jordegendom, varom fråga är. I belåningsvärdet må ej inräknas värdet å växande skog.

Egendoms belåningsvärde skall fastställas efter värdering med iakttagande av att detsamma ej må bestämmas högre än som motsvarar egendomens vid senaste taxering åsatta jordbruksvärde. Värdering skall, om så erfordras, verkställas genom besiktning på ort och ställe men må eljest ske med ledning allenast av befintliga handlingar. För besiktning må, där så finnes lämpligt, särskilda sakkunniga anlitas. Har egendom besiktigats vid tidigare lånevärdering, bör härtill tagas hänsyn vid avgörandet, huruvida eller i vad mån besiktning skall anses behöfelig. Det åligger nämnden att meddela de ytterligare bestämmelser, som erfordras rörande fastställande av egendoms belåningsvärde.

19 §.

Till minst det belopp, till vilket lån beviljas, skall finnas säkerhet av inteckning eller inteckningar liggande inom tre fjärdedelar av egendomens belåningsvärde.

Lån må ej beviljas, med mindre fordringsinteckningarna med bättre rätt äro placerade på sätt, som må anses vara för fonden betryggande.

Innan beviljat lån utlämnas, skola samtliga fordringsinteckningarna med bättre rätt pantförskrivnas jämväl till säkerhet för fonden. Vederbörande låneförmedlare må dock i särskilt fall medgiva, att den låntagare såsom ägare av den intecknade egendomen tillkommande andel av sådana inteckningar må i första hand pantförskrivnas för annat lån.

20 §.

Lån utan fastställd amortering må icke meddelas.

Reglementariska föreskrifter.

21 §.

Närmare föreskrifter rörande nämndens arbete meddelas av Konungen.

De ytterligare föreskrifter, som finnas erforderliga rörande låneförmedlarnas och lånebiträdenas arbete samt villkoren för utlåning från fonden och vad därmed har samband, meddelas, där ej Konungen därom förordnar, av nämnden.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1935.

Bilaga B.

Förslag
till
Kungörelse

om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.

Häri genom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

Jordbrukare, som är i trängande behov av ekonomiskt bistånd, må kunna, i den mån tillgängligt anslag det medgiver, erhålla lån enligt bestämmelserna i denna kungörelse.

Såsom jordbrukare anses även den, som, utan samband med jordbruk, bedriver trädgårdsskötsel eller annan därmed jämförlig verksamhet såsom självständig näring.

2 §.

För behandling av frågor rörande lån enligt denna kungörelse skola finnas dels en för riket gemensam centralnämnd och dels för varje hushållnings-sällskaps verksamhetsområde en lånenämnd.

Nämnderna utses av Kungl. Maj:t, som jämväl utfärdar instruktion för dem.

Om lånen.

3 §.

Lån må beviljas:

- 1) för genomförande av ackord;
- 2) för förekommande av exekutiv försäljning av gäldenärens fastighet eller hans för jordbruket nödiga inventarier.

I samband med lån för något av nu angivna ändamål må lån även beviljas för anskaffande av yttre inventarier till gäldenärens jordbruk eller reparation av till hans fastighet hörande ekonomibyggnader.

4 §.

För beviljande av lån skola följande allmänna förutsättningar gälla, nämligen

att gäldenärens ekonomiska svårigheter icke uppkommit på grund av omständigheter, vilka varit jordbrukets bedrivande ovidkommande;

att gäldenären gjort vad på honom skäligen ankommit för övertvinnande av svårigheterna och i övrigt finnes förtjänt av bistånd;

att gäldenären saknar möjlighet att annorledes på rimliga villkor uppbringa nödiga medel; samt

att med hänsyn till avkastningsförmågan hos gäldenärens jordbruk, storleken och beskaffenheten av hans skulder ävensom övriga omständigheter kan med hög grad av sannolikhet antagas, att gäldenären skall, om lånet erhålles, kunna fortsätta att driva jordbruket och därunder göra rätt för sig.

5 §.

Lån för genomförande av ackord må beviljas endast under villkor, att ackordet omfattar jämväl fordran hos gäldenären, för vilken ställts säkerhet i form av pant eller in-teckning, till den del säkerheten finnes ej förslå till fordringens gäldande;

att i samband med ackordet betalas förfallen utskyld eller arrendeavgift ävensom ränta å fordran hos gäldenären, i den mån för fordringen ställd säkerhet beräknas förslå även till räntans gäldande;

att ackordet icke innebär nedsättning av tjänstehjorns och arbetares lönefordran till lägre belopp än dessa varit berättigade att utfå i händelse av konkurs; samt

att de i ackordet deltagande borgenärerna icke i ackordet erhålla, utöver vad med hänsyn till gäldenärens tillgångar och skulder belöper å deras fordringar, mer än fem procent av fordringsbeloppet; ej heller i något fall mer än åttiofem procent av sagda belopp.

6 §.

Lån för förekommande av exekutiv försäljning må, såvitt särskilda omständigheter ej annat föranleda, beviljas endast under villkor,

att faran för dylik försäljning är uppenbar;

att fordringsägare, som genom lånet erhåller avbetalning, i sådant avseende åtnöjes med belopp ej överstigande trettio procent av fordringens kapital; samt

att sådan fordringsägare tillika förbinder sig att under viss tid, som ej må understiga fem år, icke indriva återstoden av fordringen, med mindre gäldenären väsentligt eftersätter sin skyldighet att å rätt tid erlägga viss, skälig ansedd ränta.

7 §.

Lån för anskaffande av yttre inventarier eller reparation av ekonomi-byggnader må beviljas endast under villkor, att den med lånet avsedda anskaffningen eller reparationen finnes oundgängligen behövligen för jordbrukets fortsatta bedrivande.

8 §.

Lån för genomförande av ackord må icke beviljas till större belopp än åttahundra kronor, ökat med fyrtio procent av uppskattade värdet av gäldenärens fastighet eller, om han brukar annans fastighet, tjugofem procent av dennas uppskattade värde.

Lån för förekommande av exekutiv försäljning må icke beviljas till större belopp än som motsvarar trettio procent av uppskattade värdet av gäldenärens fastighet eller, om han brukar annans fastighet, tjugo procent av dennas uppskattade värde.

Lån för anskaffande av yttre inventarier eller reparation av ekonomi-byggnader må icke beviljas till större belopp än som motsvarar fem procent av fastighetens uppskattade värde.

Härjämte skall iakttagas, att lån enligt denna kungörelse icke må utan medgivande av centralnämnden beviljas någon till större sammanlagt belopp än tiotusen kronor. Efter framställning av vederbörande lånenämnd äger centralnämnden medgiva förhöjning av nämnda belopp till högst femton-tusen kronor.

9 §.

Till säkerhet för lån skall, där gäldenären äger fastighet, vilken icke är belånad till så högt belopp, som motsvarar dess vid värderingen åsatta värde, pantförskrivnas inteckning i fastigheten intill sagda värde. Belånad inteckning, som genom lånet frigöres, skall jämväl pantförskrivnas till säkerhet för detsamma.

I övrigt skall såsom villkor för låns utlämnande föreskrivas, att för lånet ställes av vederbörande nämnd godkänd säkerhet, dock att där gäldenär saknar, möjlighet att lämna godtagbar säkerhet och omständigheterna äro sådana, att gäldenären kan förväntas fullgöra sina med lånet förbundna förpliktelser, nämnden må helt eller delvis eftergiva sagda villkor. Säkerhet bestående av inteckning i jordbruksinventarier bör icke mottagas. Gäldenären skall förbinda sig att, så länge någon del av lånet återstår ogulden, icke utan nämndens medgivande uttaga eller belåna sådan inteckning eller försälja honom tillhörigt lösöre genom avhandling, som avses i förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva.

10 §.

Lån är räntefritt under de två första åren. Därefter gäldas ränta efter fyra procent om året. Från och med femte kalenderåret näst efter det, under vilket lånet utlämnats, skall å lånet årligen erläggas amortering, som jämte ränta å oguldet lånebelopp utgöres genom en varje år lika stor annuitet, så beräknad, att lånet är återbetalt femton år efter amorteringens början.

11 §.

Den, som erhållit ackordslån jämligt någon av de tidigare gällande kungörelserna om ackordslån och stödlån till jordbrukare, må icke beviljas lån jämligt denna kungörelse.

Ej heller må någon, som erhållit lån jämligt denna kungörelse, beviljas ytterligare lån enligt samma kungörelse; dock att vederbörande lånenämnd i särskilt fall må med centralnämndens medgivande bevilja lån för genomförande av ackord åt den, som tidigare erhållit lån för förekommande av exekutiv försäljning.

Om förfarandet i låneärenden m. m.

12 §.

Vill någon erhålla lån enligt denna kungörelse, skall han därom göra ansökan hos lånenämnden i orten; ägande nämnden efter erforderlig utredning och sedan skriftligt besked från centralnämnden inhämtats, att tillgängligt anslag medgiver lånets utbetalande, bevilja lån.

13 §.

Lån må ej beviljas, med mindre till ledning vid lånefrågans bedömande värdering skett av gäldenärens tillgångar.

För varje hushållningssällskaps verksamhetsområde skola finnas en eller flera av centralnämnden förordnade värderingsmän, vilka skola vara inom området bosatta. Jämte en i denna ordning utsedd värderingsman skall i värdering deltaga en i gäldenärens hemtrakt bosatt person, vilken för varje särskilt fall förordnas av lånenämnden i orten. I fall av ringa betydenhet eller enkel beskaffenhet vare dock värdering av endast en av nu sagda värderingsmän tillfyllest, såvida tillräcklig kännedom om värdet av gäldenärens tillgångar anses sålunda kunna erhållas.

Till grund för värdering skall läggas saluvärdet av tillgångarna.

14 §.

Då lån beviljas, skola tillika sådana föreskrifter rörande lånets användande och sättet för dess utbetalande meddelas, att trygghet vinnes för att lånet blir använt för därmed avsett ändamål. I förekommande fall må ock bestämmas viss tid, inom vilken lånet skall vara till fullo uttaget vid äventyr att rätten till utbekommande av ej lyftat belopp skall vara förverkad.

Lånenämnds beslut rörande låneansökan skall ofördröjligen tillställas gäldenären; och skall han därvid tillika underrättas om vad han har att iakttaga, därest han enligt 15 § vill draga frågan under centralnämndens prövning.

15 §.

Är gäldenär missnöjd med länenämnds beslut, äger han draga frågan under centralnämndens prövning genom inlaga, vilken, ställd till centralnämnden, skall insändas till länenämnden och dit inkomma sist å trettionde dagen från det beslutet meddelades; åliggande det länenämnden att till centralnämnden skyndsamt översända inlagan jämte ansökningshandlingarna och eget yttrande.

Har låneansökning sålunda kommit under centralnämndens prövning, må centralnämnden, där det med hänsyn till omständigheterna finnes påkallat, vidtaga ändring i länenämndens beslut, dock att lån ej må av centralnämnden beviljas i vidare mån än tillgängligt anslag det medger. Centralnämndens beslut i ärendet skall utan dröjsmål tillställas gäldenären och, i avskrift, länenämnden.

Centralnämndens beslut må ej överklagas.

16 §.

Då lån beviljats, skall gäldenären utfärda skuldförbindelse, däri angivas hans åtaganden i fråga om lånets användning och återbetalande jämte övriga lånevillkor, samt, i förekommande fall, avlämna föreskriven säkerhet.

17 §.

Då lån av länenämnd beviljats och gäldenären skriftligen förklarat sig nöjd med nämndens beslut eller ock den i 15 § angivna tid gått till ända utan att gäldenären på sätt i nämnda paragraf sägs anmält missnöje med beslutet, skall länenämnden till länsstyrelsen ofördröjligen översända dels avskrift av beslutet och det i 12 § omförmälda besked dels ock den av gäldenären utfärdade skuldförbindelsen med tillhörande säkerhetshandlingar. Länsstyrelsen har att, sedan handlingarna inkommit, utan anfordran ofördröjligen utbetala lånebeloppet till gäldenären eller för hans räkning till den länenämnden anvisat.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning, då av centralnämnden meddelat beslut, enligt vilket lånebelopp skall utbetalas, kommit länenämnden tillhanda.

18 §.

Förfallen ränta och amortering skall för varje kalenderår före årets utgång av gäldenär inbetalas till länsstyrelsen.

19 §.

Länsstyrelsen åligger övervaka, att gäldenär fullgör sina skyldigheter i avseende å honom beviljat lån.

Länsstyrelsen äger uppsäga lån till omedelbar betalning, där det befinner sig, att gäldenären genom oriktig uppgift föranlett lånets beviljande eller där

gäldenären visar försumlighet att erlægga föreskriven ränta eller amortering eller annorledes bryter mot vad honom enligt avgiven skuldförbindelse åligger, så ock eljest när sådana förhållanden inträffat, att gäldenären med hänsyn till det med lånet avsedda syftet uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta lånet. Sker uppsägning av lånet enligt vad nu sagts, skall, ändå att ränta eljest ej skolat utgå, å lånet gäldas ränta efter fyra procent om året från och med uppsägningsdagen.

20 §.

Finner länsstyrelsen, att avskrivning av fordran på grund av utlämnat lån bör äga rum eller att säkerhet för lån bör eftergivas, skall frågan därom underställas Kungl. Maj:t.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1935, från och med vilken dag ackordslån ej må beviljas enligt bestämmelserna i kungörelsen den 23 mars 1934 (nr 54) om ackordslån och stödlån till jordbrukare. Har be-
träffande tidigare gjord ansökan om ackordslån beslut icke meddelats före
förstnämnda dag, skall den nya kungörelsen tillämpas å ärendet.
